

Celjska utrkvistna gimnazija.

Spisal A. A.

ne 6. februarja je stavil grof Stürgkh v imenu nemških nacionalcev v parlamentu predlog, da naj se nemško-slovenska nižja gimnazija v Celju opusti in zato ustanovi v Mariboru posebna slovenska gimnazija namesto že ondi obstoječih slovenskih paralelek na nižji gimnaziji.

Stürgkhov predlog je bil sprejet.

Z našimi poslanci so glasovali proti Stürgkhovemu predlogu vsi slovanski poslanci ter par Rumunov. Proti nam so bili vsi Nemci, liberalni in klerikalni z Italijani vred.

Naš mesečnik, organ za književnost in prosveto, ne sme molčati ob takem zavratnem napadu na našo narodno kulturo, nego mora precizirati svoje stališče v tej prevažni zadevi!

Na južnem Štajerskem prebiva nad **400.480 Slovencev**, stanujočih zdržema v kompaktnih masah. Tu ni nikakih jezičnih otokov, kakršno je kranjskonemško Kočevje. Nemcev, pravih in posiljenih, t. j. z renegati vred, je naštela uradna statistika samo okoli **40.000**, in to po mestih in po par trgih. Ali dotični odstavek v členu 19. osnovnih zakonov, ki pravi, da ima v Avstriji vsak narod neoporečno pravico gojiti svojo narodnost in svoj jezik, je doveden ad absurdum, če se nam Slovincem ne dovoljuje, da bi se v srednjih šolah izobraževali v svojem materinem jeziku!

40.000 Nemcev ima na južnem Štajerskem 3 nemške gimnazije, 1 realko in 1 preperandijo, — nad **400.480 Slovencev** pa nima **niti ene** popolne srednje šole slovenske!

Po dolgotrajnem beračenju se je bilo za Taaffejeve vlade posrečilo priboriti na mariborski in celjski gimnaziji slovenske, ali boljše rečeno, nemškoslovenske paralelke na nižjih razredih. V Mariboru tvorijo te paralelke z ostalo gimnazijo organsko celoto, v Celju pa so takozvani nemškoslovenski utrkvistni razredi nekak samostalen zavod, ki ima v naučnih zadevah svojega posebnega ravnatelja.

Celjske utrkvistne nižje gimnazije prvi razred se je bil otvoril l. **1895.**, obstoji torej sedmo leto in uspeva po izkazih poklicanih oblasti prekrasno.

Mesto Celje samo šteje blizu **7000** prebivalcev, med katerimi je nemški magistrat naštel l. 1890. okoli 1577 Slovencev, v resnici pa jih je vsaj polovica vsega prebivalstva.

Razume se samo ob sebi, da se za tako majhno mesto samo ne izplača ustanavljati nobene srednje šole, nego celjska gimnazija je ustanovljena za tretjino vsega spodnjega Štajerja sploh! Celje samo na sebi se ne more imenovati nemško mesto, ker prebiva v njem znatna slovenska manjšina, ki imponuje z duševnim in gmotnim kapitalom. Okrajni zastop celjski je v slovenskih rokah. Okolica je seveda čisto slovenska.

Nemška gimnazija v Celju je torej samo ponemčevalnica slovenskega prebivalstva. To krivico je čutil štajerski Slovenec že davno in l. 1895. se je vsaj deloma odpomoglo abnormnim pedagoškim razmeram s tem, da so se otvorili takozvani samostalni slovensko-nemški gimnazijski razredi. Ta utrakvistna gimnazija torej ni bila ustanovljena samo za Celje, nego tudi za okrajno glavarstvo celjsko (obsegajoče sodne okraje: Celje, Gornji grad, Vransko, Šmarje, Laško in Konjice), potem za okrajno glavarstvo brežiško (s sodnimi okraji: Brežice, Sevnica in Kozje) ter tudi za kos okrajnega glavarstva slovenjegraškega (s sodnima okrajema: Šoštanj in Slovenjgradec). Torej pol slovenskonemške gimnazije za slovensko prebivalstvo treh okrajnih glavarstev!

Zares velikanska — drobtina!

In vendar je bilo to vsaj nekaj! Štajerski Slovenec je dobil zaupanje do svoje vlade, ker je videl, da mu ta prihaja vsaj na polovico pota naproti. Sramotno je bilo za nas le to, da se je za te samostalne utrakvistne nižje gimnazijske razrede v Celju morala vsako leto posebej dovoljevati potrebna vsota potom glasovanja, da je bil torej ta zavod odvisen od strankarske politične konstelacije v parlamentu. Damoklejev meč je skoro vsako leto visel nad ubogimi celjskimi nemškoslovenskimi paralelkami. Upali smo, da se to provizorno stanje odpravi čimprej in da se ustanovi samostalna slovenska gimnazija v Celju.

Da je slovenska gimnazija v Celju potrebna, smo že povedali. To uvidi vsak normalno misleč človek in tudi najzagrizenejši nemški birokrat ne more oporekati našim zahtevam.

Kaj je torej nesramni Stürgkhov predlog drugega nego drzen napad na našo narodnost? Kaj hočejo Vsenemci drugega, kakor proglašiti vsekdar lojalni slovenski narod za brezpravno rajo? Par tisočim celjskih Nemcev in renegatov na ljubo naj bi izginila naša utrakvistna gimnazija iz Celja?!

In kako zvito in lokavo na videz, v resnici pa neumno in nerodno prikrivajo nemški poslanci svojo nakano! Celju naj se vzame

utrakvistna gimnazija, a zato naj se ustanovi v Mariboru samostalna višja slovenska gimnazija!

Kaj še, gospôda avstrijski »hakatisti«!

Mi Slovenci pričakujemo, da se v Mariboru res ustanovi popolna, višja slovenska gimnazija, takisto pa zahtevamo, da se nam v Celjune odpravi dosedanja utrakvistna gimnazija, nego da se nam razširi v popolno, samostalno slovensko višjo gimnazijo!

Obenem poudarjamo, da za imenovana tri okrajna glavarstva (celjsko, brežiško in slovenjegraško) ni nikjer druge primernejšega mesta za našo gimnazijo, nego je baš Celje! Celje je kulturno središče za dobro tretjino štajerskih Slovencev. V Celje prihajajo naši ljudje po nujnih opravkih, ker je tukaj okrožno sodišče in ker se tukaj nahajajo važni denarni zavodi slovenski. Celje ima za nas zgodovinsko važnost. Zato se razume samo ob sebi, da se ne spuščamo v nikake kompromise glede kraja, kje naj bi se ustanovila slovenska gimnazija. Srednje šole se ne ustanavljajo po vaseh in po trgih, nego po mestih. Celje je mesto in zato mora ostati slovenska gimnazija v Celju, in to iz čisto naravnih, praktičnih ozirov in drugič iz narodnostne taktike. Ne v Žalcu, ne v Šentjurju, ne kje druge ne more uspevati naša gimnazija, ker tod tudi ni stanovanj ne za učiteljstvo, ne za dijaštvo. Naši dijaki so tudi po večini revni. Za ubožne slovenske dijake se more skrbeti samo v Celju, ne pa v majhnih trgih.

Pa tudi iz taktičnih ozirov ne smemo privoliti, da bi se premestila utrakvistna gimnazija iz Celja kam drugam, ker bi to pomenilo, da se umikamo pred sovražnikom! Kdorkoli bi torej v tem oziru priporočal kak kompromis z Nemci ali z vlado, ta bi izdajal sveto narodno kulturno stvar! Ne koraka nazaj, nego pogumno naprej! Stürgkhov predlog izvira iz zloglasnega »binkoštnega programa« avstrijskih Vsenemcev, po katerem so Nemci »herrenvolk«, gospodujoči narod, državljani *ἡγεμόνες*, mi Slovani pa da bi bili samo nekaki heloti, nekaka raja. Proti tej nemški nadutosti se bomo branili tudi Slovenci z vsemi ustavnimi sredstvi! Poguma nam daje sopomoč vsega avstrijskega slovanstva! Že pri agitaciji za našo univerzo, posebno pa pri glasovanju za celjsko gimnazijo se je sijajno pokazala slovenska vzajemnost. Vera v to vzajemnost nam daje upanje v končno zmago naše pravične stvari, iz te vere črpamo moč v obupnem boju za svojo narodno eksistenco.

Kdor vidi dalje, nego se vidi s kakega vaškega zvonika, vé, da je napad na ubogo celjsko utrakvistno gimnazijo samo simptom, samo epizoda iz tistega velikega kulturnega boja, ki ga vodi nemštvo proti slovanstvu sploh. Od Berlina preko nas in preko Balkana do — Bagdada! to je program vsenemštva. »Drang nach Südosten« prešinja ves nemški narod. In vsi avstrijski Slovani smo temu raztegovanju nemškega življa na poti. Jasno je ko beli dan, da se mi Slovenci sami v bodoče ne bomo mogli uspešno ustavljati nemški ekspanzivnosti. Naši zavezniki so zakon, ustava in pa naši slovanski bratje avstrijski. Samo na te se smemo zanašati. Glasovanje o Stürgkhovem predlogu je dokazalo, da takozvani konservativni ali katoliškopobožni Nemci niso za las pravičnejši nam Slovanom nasproti nego liberalni in brezverski Nemci. To je suho dejstvo, iz katerega se naša slovenska katoliška stranka lahko česa nauči, če se hoče. Pa tudi na socialnodemokratsko stranko, ki ima v svojem erfurtskem programu enakopravnost vseh narodov, se ne zanašamo več, odkar je zavozila v vsenemško narodno strujo . . .

Vprašanje o celjski utrakvistni gimnaziji je potemtakem eminentno vseslovensko vprašanje, še več: to je avstrijskoslovensko vprašanje, pri katerem je angažirano vse avstrijsko slovanstvo.

In mi Slovenci smo lahko močni, ako smo v potrebnih rečeh složni, ako nasproti zedinjenemu nemštvu nastopamo kot zedinjeni Slovani, boreč se za svojo narodnost in svojo kulturo na podlagi svojega materinega jezika, Učimo se od svojih nasprotnikov!

Če pade Celje, padejo štajerski Slovenci. Če padejo štajerski Slovenci, pridejo za njimi na vrsto kmalu tudi drugi! Saj niti kranjski Slovenci nimajo veliko več na narodnokulturnem polju, ko nimajo takisto **niti ene srednje slovenske šole!**¹⁾ Primorci nimajo niti takih slovenskih paralelk kakor Štajerci — o Koroščih pa je že prežalostno govoriti. **Kaj je torej dandanes najnujnejše, najbolj pereče vprašanje za nas Slovence? Ali ne ravno narodnokulturno, šolsko vprašanje?!** Ali se smemo nazivati še moderen **narod**, ako se ne izobražujemo že v srednjih šolah v **narodnem duhu?!**

Živela narodna kultura! Živel slov. jezik! Živela enakopravnost!

¹⁾ Gotovo je več nego žalostno, da se niti slovenska stenografija ne uči na nobeni ljubljanski srednji šoli, nego nemško stenografijo mora predavati tisti slovenski profesor, ki je lani izdal od ministrstva potrjeni učbenik slovenske stenografije. —